

Hårderups posten

Nr. 12. — November 1989
5kr.

Nån sorts trolsk urtidstämning erfar man vid en vandring i Hårderups mosse. Det finns anledning, att vi värnar om denna oas i odlingslandskapet.

Är Härderups mosse hotad?

Av Bertil Persson
Starrarp

- Nej, säger vägmästaren i Sjöbo, Inge Persson, vi har inga planer på att söka tillstånd hos markägarna för att få fylla ut även den västra delen. Det var en vägverksjobbare, som för en tid sedan inofficiellt förhörde sig med Nolf Stenberg om möjligheten att få fortsätta på den västra delen när den östra snart blivit helt utfyllt.

Vägmästaren medger dock, att vägförvaltningen har problem att hitta lämpliga platser för tippning av grus, sten, jord och träd, som kommer från vägskäresrensningar o.dyl. Därför vore det tacknömligt att få ta även den västra mossen i anspråk, men vägförvaltningen vill inte komma i konflikt med naturvårdsintressen.

I vilket fall som helst kan det vara motiverat att nu påtala mossens naturliga värden. Först en kort historik.

Mossar hade stor betydelse i det gamla bondesamhället. Varje år bröts torv för bränsle. Vid laga skifte i Härderups by 1832 avsattes särskilda "torvsätteplatser" både norr och söder om mossen. Här saltorkades torven. Själva mossen blev uppdelad i

lotter, så att varje gård fick sin del av mossen. Denna indelning råder fortfarande och agospittringen är därför både stor och komplicerad.

"Torvsätteplatserna" har senare sålts och delar av dessa är nu bebyggda tomter.

Torvupptagningen upphörde en bit in på

1900-talet och mossen har därför växt igen. Genom att mark och vegetation på senare år fått sköta sig själv, så har naturen en vild och orörd karaktär. Mossen ligger som en ö eller ett avbrott i det omgivande intensivt odlade öppna landskapet. Vi bör ha råd med sådana variationer i landskapet

Sammanlagt med andra våtmarker utgör mossen något av en vattenreservoar, som utövar sin påverkan på vattenflödet i bäckar under hela året. Detta mot-

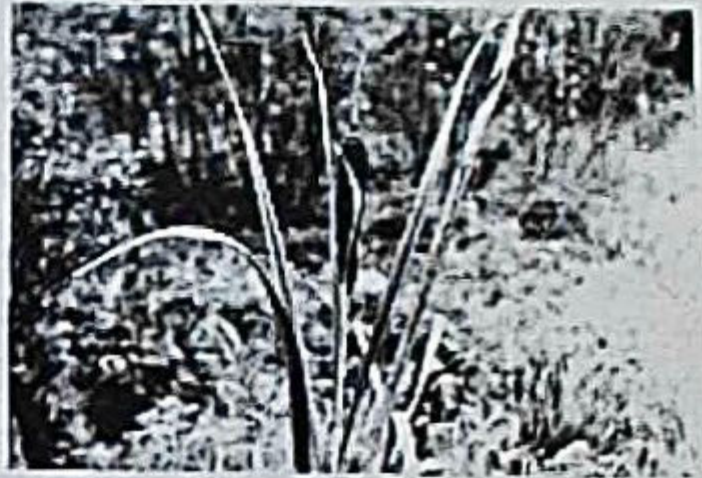
Brakved (*Rhamnus Frángula*)

verkar igenvuxningen i vattendragen och ger fisken i ån möjlighet att överleva under torra somrar. Jag vet inte om det dessutom har positiv betydelse för grundvattennivån. Den sjunker som bekant på många håll med dyrbara brunnborrningar som följd.

Det skulle vara intressant, att få en ingående studie av växtligheten i Härderups mosse. Det jag vet är, att här förekommer en del växter, som är ovanliga i bygden i övrigt, just p.g.a. mossens speciella karaktär. Exempelvis finns här tranbär och en lummerart.

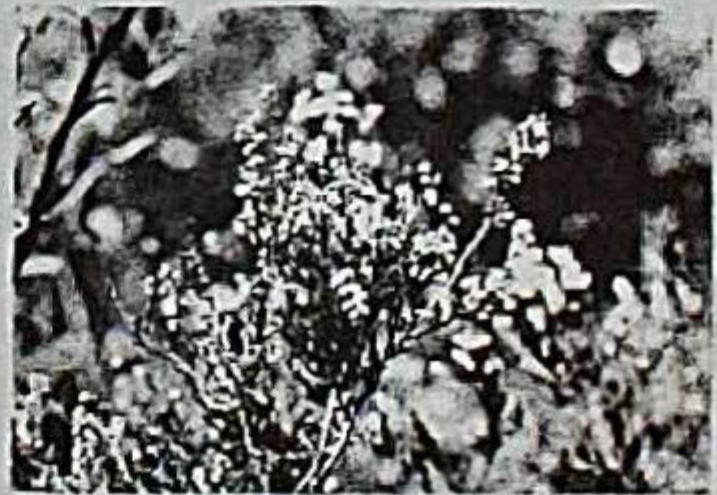
Vad gäller djurlivet, så är Härderups mosse tillhåll bl.a. för rävm.

Fågellivet är intensivt. En av lantbrukarna invid mossen framhåller just den fantastiska fågelsångskonserten under tidiga vårmorgnar. Buskaget ger fåglarna ett underbart tillhåll.

Kuvelund (*Typha latifolia*)

Det verkar som om näktergalarna fått inskränka på storleken på sina revir, för här låter de sin sång genljuda ut över bygden från snart sagt varje buske. Att njuta av näktergalarnas sång i Härderups mosse en stilla och ljus försommarnatt är förunnat den, som enligt Nils Eklundh i Bjälkhult, "har bevarat den sinnets spänstighet, som förstår känna glädje inför skönheten i naturen. Detta är uttryck för sann livsglädje. Den, som icke kan se skönheten, sådan den framträder i naturen, kan heller inte uppskatta den i livet. Och ett liv utan skönhet är fattigt på det väsentligaste".

Ljung (*Calluna vulgaris*)

Jag och flera med mig anser, att vägförvaltningen ska nöja sig med den östra delen av mossen. Den västra bör bevaras, vilket inte behöver innebära, att den ska växa vilt. Man kan tänka sig röjning eller torvutvinning i blygsam skala. Mossen är nämligen inte helt tömd på torv. För fågellivet är det dock bäst om den får vara orörd.

Om vägförvaltningen gör framställning om att få fylla ut den västra delen så hoppas jag, att berörda markägare säger klart NEJ.

Elof Nilsson

in memoriam

Med Elof Nilssons bortgång har Hårderupsposten förlorat sin trognaste medarbetare. Hans nedtecknade minnen, naturvetenskapliga redogörelser och spetsfundiga debattinlägg har på sitt sätt präglat tidningen. Elof hade dessutom en mycket säregen språkbehandling, både när han talade och skrev. Nu är denna epok slut och det skulle inte förvåna om Hårderupspostens läsare framöver tycker sig sakna något väsentligt i kommande nummer av tidningen. Elof tillhörde den generation som inte fick chansen att studera. Ekonomin lade hinder ivägen. Men de kunskaper som Elof själv läste sig till på lediga stunder under hela sitt liv, vittnar om ett enormt studieintresse. Språk och biologi var hans främsta intressen. Som underlag hade han en djupt kristen tro.

För eget intresse och på senare år även för Hårderupspostens räkning, så förde Elof dagliga anteckningar om vädret, om temperatur och nederbörds- mängder. I kanten på en stor världskarta, som var uppfäst på väggen, förde han en annan statistik. Det var dråpligt nog på antalet fångade nöss i spiskammaren. Humorn var ett kännetecknande drag hos Elof. Hans träffande kommentarer är välkända. Själv berättade han en gång om när han agerade kusk i Västergötland. Vid detta tillfälle skulle Elof köra för grevinnan till tågstationen. Hästarna blev lite oroliga av det liv och den rörelse som rådde vid stationen. Icke desstomindre ville grevinnan prömt att Elof skulle bära hennes väskor ombord på tåget. Men Elof förklarade, att han måste stanna hos hästarna, för att de skulle hålla sig lugna. Grevinnan blev tvärilsken av denna oförskämdhet att neka henne hjälp. Vid den utskällning som grevinnan öste över Elof, började nyfikna att samlas runt omkring. Till slut slet grevinnan till sig de båda väskorna och försvann upp på tåget. Elof stod först tyst och såg efter henne. Sen utbrast han: - Arga fruntimmer borde transporteras i bur!!

Frånsett den sista månadens lasarettevistelse, så bodde Elof i sitt hus i Hårderup ända till sin död. Han ville klara sig själv, trots sin höga ålder, men den sista vintern fick han oundgänglig hjälp av Jan och Ingrid. Elof Nilsson utgjorde genom sin märkliga personlighet en färgklick bland människor. Sådana personligheter blir det mer och mer ont om.

Bertil

SLANG ELLER ORD AV VÅRT URSPRUNGSSPRÅK

Av Gunnar Persson
Dala

Vi äldre förvånas ofta över att våra ungdomar inte lägger mer på minnet, vad de hör av äldre personer. Nu tänker jag särskilt på de dialektord, som ännu finns kvar ute i bygderna.

Själv talar jag med instick av bygdemål av ohejdad gammal vana, för jag vet att vårt bygdemål har ord, som kan täcka en hel mening av rikssvenskan. Det är klart, att ordförrådet är litet på bygdenålet, men det räcker för att det skall bli fullt begripligt.

Man undrar, vad det nu är, som gör att så många främmande ord har kommit in i vårt talspråk.

- Jo säkerligen så, att våra skolbarn får lära sig skriva och tala svenska språket grammatiskt. Vilket är fullt förståeligt, för då de sedan skall lära sig ett främmande språk, så skall dom lättare kunna översätta, låt oss säga engelska glosor.

Intet ont i detta, men varför är det nödvändigt, att förvanska vår tal-svenska, då det går att tala ett värdigt språk ur vårt bygdemål. Detta blir man sannerligen besviken på!

Vill man idag tala med en yngre person upptill 25-30-års åldern och man som jag använder ett dialektord, då kan man vara säker på, att han eller hon förväntat slår upp de blå och ber om en förklaring.

Här finns en del folk som anser, att det är fult att använda dialekt. Det är inte alla fult. En lärd man i Lund, som i hela sitt liv ordnat och samlat in vårt dialekt- och landsmålsarkiv, olika lokala dialekter, sade så här vid förfrågan:

- Det är inte fult eller fel att tala dialekt. Det är våra fäders språk och den som skrattar åt detta, han visar stor okunnighet.

Vi får betänka, att vårt gamla odalmannaspråk håller på att försvinna, även i hemmen, där det förut talades dialekt.

Vad som nu är orsaken innerst inne, det kan vara skolan, som motarbetat dialekten, samt inte minst radio och TV.

Inom parentes kan nämnas, att det finns hundratusentals ordlappar på Dal, d. v. s. Dialekt- och landsmålsarkivet. Här finns inte bara skrivna ord på lappar, utan man har numera tagit den moderna tidens tekniska medel till hjälp, genom bandinspelningar, så att forskarna med en gång får fram det

rätta uttalet.

För ett tiotal år sedan kom ett gammalt klipp i mina händer. Att döma efter stavningen, så lär det vara från seklets början.

Det gav mig impulsen, att forsaka vidare på arkiven i Lund och här fann jag belägg för att följande ord och meningar har sitt fulla berättigande.

Det har sagts, att skåningen med ett enda ord kan ge en dräpande replik. Ett ord som kan förlöjliga, håna eller rent av småda på ett drastiskt sätt, utan att verka störande, men som exempel på skåningens slagkraft i ordets rätta bemärkelse. Än idag finns det personer, som anser, att det finns ord, som inte är passande i "bättre" sällskap, för här måste man vinnlägga sig om att tala ett städat språk.

Dock får vi betänka, att denna provinsialism har sitt värde ur språklig synpunkt och utgör på ett visst sätt en återspeglning av folkkaraktären och vårt skånska genyt.

Skåningen har alltid beskyllts för att vara senfärdig och han tänker sig nog för innan han säger något dumt.

En person som är senfärdig tar sig tid innan han säger något eller väntar med sitt arbete i det längsta, han kallades förr i världen för "håbbetrå, dribb, dribbed, dröshas, drönt, dröntekar, drösse, drahas" eller rent av för en "Sebedeus". Var det en kvinna under samma förhållanden, så sade man, att hon var "gåsled" eller "gåsla".

En människa ansågs vara dum, som lade sig i resonemang utan att tänka på vad han sade. Om hans arbete blev halvgjort och slarvigt, ja då var han en "snösock, klabb, klabbsock, stomring, slorv eller slorved, vrased, fjomsed" eller rent av en "tosafora". Ett fruntimmer var en "slorvakitta".

En del människor hade ingen omvårdnad om sitt yttre utseende. Detta kunde ju ligga i deras egen mentalitet. Var det en pojke, då var han en "snörbede", eller så var han ett "backatröll".

En framfusig person, som var rå i sitt uppträdande, han var "tölpaktig", denna människa brukade man karaktärisera med smådesorden, "slövs, slövsekar, tasa, tasse, tomp, vrane, slöde eller flase".

Var det ett fruntimmer, som brukade ränna omkring i byn och köra sladder, så var hon en "hobba eller rappakala" eller rent av "träskoposten".

Personer kunde vara stora i orden, men små på jorden, men innerst inne, så bad de till vår Herre, då ånskan gick på himlapellen. Han kallades för "nåsa, hissboss, skrå" eller rent av för "förbannad skrälle".

Även fanns det människor, som pratade rakt ut i luften, utan att ha mening i vad han sade. Han var "traded", en riktig "virreboss eller virrepunna, stirr, rännenaska, spetalts tåssed, slanssekaga, sludderböjsa", var det ett fruntimmer sade man "slabbertaska".

Den snåle var en "gnue", dessutom var han "hagalen, ingmari, rävanacke".

Den högdragne var "höjféari" och den som skrattade rakt ut i luften var en "flinemidda eller grinemidda". Den arge var "ving" eller "vreg". Nremon: en

som går med andäktig min och som gärna gick och hörde på väckelsepredikanterna, han var "hellörad".

Slödsaren var ett "slägg", storätaren en "tvärfylling eller bugelling" eller rent av ett "fasled slug".

Barnen fick ju alltid sina smeknamn av sina föräldrar, kanske i tillrättaläggande ordalag. "Pågablåra, pågabåle", eller bara "båle". "Tösabid eller tösastanta, tösaviba".

I äldre tid då bonden överlät gården till sonen eller dottern och de gamla kom att sitta på undantag, vilket i och för sig inte många gånger var så lyckligt, då uppstod det mycket kiv och gnat mellan den yngre generationen och den äldre. Man kan säga, att de yngre inte fann aktning för ålderdomen. Ord och smubbor fick de gamla utstå såsom "gobbakreg, käringaraga" o.s.v.

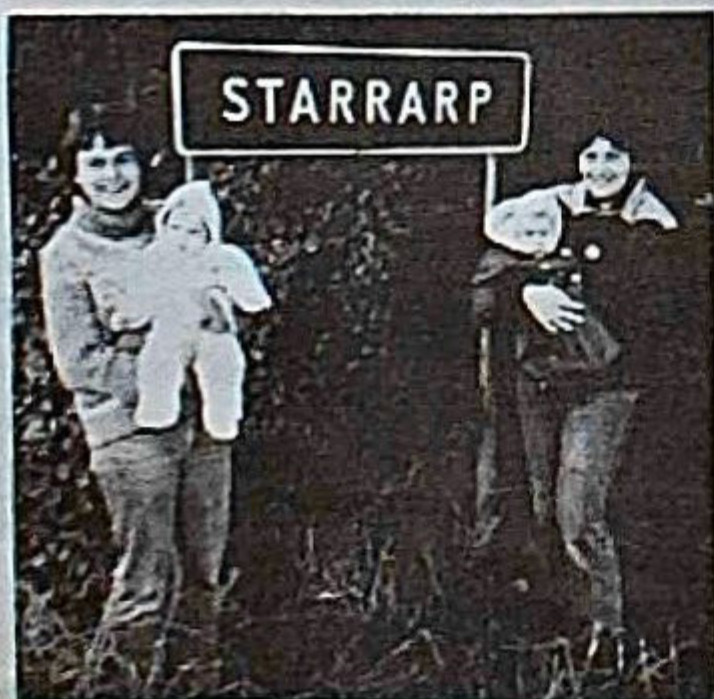
Efter en svår vinter med mycket snö, då kunde det plötsligt bli tö. Då sade de gamle att "slän (släden) var i väred."

Ja, detta var bara några av de ord, som dagligdags brukades en gång i tiden, men som vi idag sällan hör och jag tror, att många som läser dessa rader säger "hur kan han ha "mave" till detta"?

Det är inte skrivet i avsikt, att vara kverulant, utan för att väcka till liv våra gamla dialektord, som snart är borta till stor utsträckning.

Förra året kunde Härderupsposten berätta, att där fötts fyra barn i Starrarp under 1981. Det höga födelsetalet var tydligen ingen tillfällighet, för i år kan Härderupsposten presentera ytterligare barn i Starrarp.

Det är bra, att Sjöbo kommun har reserverat mark i Fränninge för skolans eventuella utbyggnadsbehov.

T.v. Karin Nilsson Starrarp 7
med dottern Linda.

T.h. Cecilia Jönsson Starrarp 1
med sonen Paul.

SPADE YXA OCH EN SÅNG

9

"Spade yxa och en sång" heter Sven Olssons ny skrivna melodi. Han fick inspiration till texten, när han studerat en del gamla handlingar från laga skifte i Frenninge, by 1833. Gårdarna i byn flyttades då ut och bönderna fick var och en tilldelat sig ett sammanhängande markområde. Många fick mark, som tidigare aldrig varit odlad. Mårten Erlandsson hänvisades till ett område nordväst om byn, nu Frenningsberg. Kanake blev det hårda arbetet lättare med hjälp av en sång?

Gånglåt

Notakrivare, Jan Olsson

The musical score is written on five staves. The first staff is in treble clef with a key signature of one flat (Bb) and a 4/4 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes. The accompaniment is written in bass clef with a key signature of one flat and a 4/4 time signature, featuring chords and some eighth notes. The score is divided into five systems, with the fifth system being a single line of music.

1
Ja Mårten Erlandsson han följde stigen
han såg på stubbar och stener
och träd och krokiga grenar.
Hans lott det var att odla joro.
År arton hundra trettio tre
med spade yxa och en sång.

3
På Solakull där sådde han sen rovor
på Hattakull blev potäter
på Gråbensåker blev havre
och korn med väll på Ljunga vång
År arton hundra trettio tre
med harv och spett och plog och sång.

5
Vid Bockastenen sägs det att det spökar.
Vid nattlig färd förbi den
så vrider "trollen" på stenen
och vandraren går vilse sen.
Ja pröva själv så får du se,
med spade yxa och en sång.

2
Vid ledet invid Hattakullens häls
där tierade han sin stuga
och flytta dit med sin frua
två hästar höns och fyra kor
År arton hundra trettio tre
med spade yxa och en sång.

4
Ja Åren gick och Mårten han blev gammal
men gården gick till släkten
i många generationer
till nitton hundra femtio sev.
De kämpade bland stubb och sten
med harv och spett och plog och sång.

Bockastenen på Frenningsberg

MASKINEN ERSÄTTER MÄNNISKAN

Av Allan Sandahl
Valleruz

När man talar om arbetslösheten, så skyller man på lågkonjunkturen. Men det är den ökade mekaniseringen och därmed ökad produktion som gör mänsklig arbetskraft överflödig. Och det är ökade löner och framförallt de stora sociala omkostnaderna som framtvingar nya arbetsbesparande metoder. En stor lastbil tar samma last som 6-10 mindre gjorde för 30 år sedan och lastas fortare av en gaffeltruck med en man. Se på betfälten och potatisfälten, nästan inga människor, där de kunde räknas i hundratal under flera månader. Att inte arbetslösheten är mycket större beror på att staten i många år hållit igång en onödig produktion, mest då på byggfronten där staten givit förmånliga lån, men också genom att bedriva en slit och slängpolitik med bidrag i alla tänkbara former. Och trots att pengar inte finns och skulderna är skyhöga så lovar politikerna bara ökade bidrag och medborgarna rasar för att kapital och resursförstörelsen inte sker i ännu snabbare takt. Jag undrar vad som får folk och i första hand politikerna att tro att vi inom de närmaste åren skall kunna öka våra inkomster så våldsamt att vi får råd att bygga ännu lyxigare bostäder, som i ännu högre grad står tomma, köra med ännu lyxigare bilar, öka den sociala sektorn, bygga ut sjukvården så att den också kan ta hand om de många som förstörts genom en vansinnig alkohol och narkotikapolitik. Och jag anser det mycket troligt att arbetslösheten inom några år kommer att öka till 15-20%. Nej, Ni som styr detta land, om Ni än drar både skjortan och kalsongerna av dem som jobbar, så räcker det nog inte ändå.

Sylföreningsauktion

Starrarps skola
Fredagen den 26 nov kl 19⁰⁰

Knut Thulin berättar och visar bilder
under rubriken "Ett år med blommorna"
Dessutom: Beträktelse av prästen Rignell
Kaffeservering och lotterier

En cykelverkstad i Skumparp

11

Av Sven J. Svensson
Malnå

Jag vill gärna göra några uttalanden till Härderupsposten, som jag läst andå från dess början.

Det är för mig mycket intressant att läsa att det finns någon som arbetar med tidigare och nuvarande förhållanden i Starrarp och Härderup.

I Starrarp skola var 2+5=7 klasser. Hur många elever vi var kan jag inte ge något besked om, men många var vi. 1 lärarinna, 1 lärare skulle plugga in all kunskap på oss.

Efter konfirmationen år 1923 fick jag anställning hos cykelfabrikör Nils Mårtensson, en person med drivande energi. Jag som lärlingspåg har haft stor nytta av den lärdomen.

Jag minns att karbiden var den bästa produkten att använda till lyset & cykellyktorna. Vi hade stora plåtkaggjar, som det var mycket noga att inte öppna onödigt, för då kunde det bli en extra knall.

Firman gick framåt, cyklar såldes, chefen Nils sa till mig: "Vi får jobba om söndagarna, då kommer de flesta kunderna".

Kunder saknades aldrig, vi byggde själv nya cyklar förutom många olika cykelmärken. Samtidigt skulle alla reparationer utföras & cyklar, för att inte tala om att löda alla sura mjölkkanor.

Jag vill minnas, att det kom kunder med cykeldäck omlindade med bindgarn. Jag sa: "Du får köpa ett nytt däck". Då sa han: "Nå, det har gått i fyra år och så har jag inga pengar. Det står ett stort nystan i "loen", så jag har alltid cirka 30 meter med mig i cykelväskan". Jag gick in till Nils och sa att den kunden kan inte köra med ett sådant hjul på cykeln. Då sa Nils: "Lägg du Sven på ett nytt däck, får jag inte betalt så får det gå ändå". En vecka senare kom kunden tillbaka, betalade, tackade och köpte ett nytt däck till.

Adress till Härderupsposten
Bertil Persson
Starrarp 7
270 33 Vollsjö
Tel. 0415-42116

Skvaltkvarnar i Hårderup

Av Bertil Persson
Starrarp

Konsten att mala säd är lika gammal, som konsten att odla säd, men under olika tidsperioder och inom olika kulturer har tillvägagångsättet varierat. Här i bygden har den s.k. skvaltkvarnen haft stor betydelse under en lång tidsperiod. Från troligen tidig medeltid fram till 1800-talets mitt har skvaltkvarnen använts här. Dess stora utbredning berodde säkerligen bl.a. på, att det behövdes inte så stort vattendrag för att driva den. Konstruktionen var dessutom enkel.

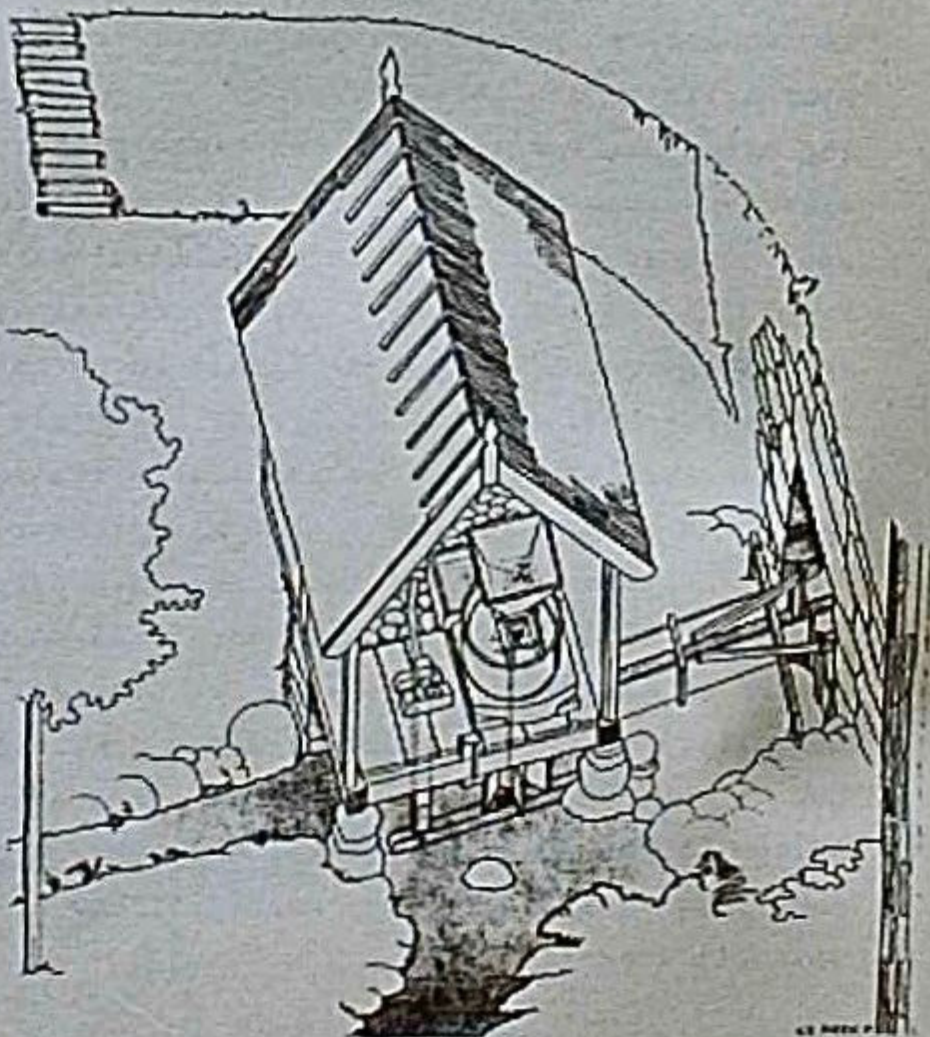
I Sillaröd finns en restaurerad skvaltkvarn.

Fördämningen till denna kvarn utgör dessutom bro över bäcken. Det är därför som kvarnrännan kommer inifrån brovalvet.

Gottfrid Andersson i Hårderup berättade, att där funnits flera stycken "skvattor" i bäcken, som går ner till ån utanför hans hus. Vi gick uppströms från vägen och följde bäcken. Ialedungen ett hundratal meter norrut kunde Gottfrid visa på fyra tydliga fördämningsvallar. Vi fann också på ett par ställen stenar upplagda i en fyrkant, som utgjort

den grund som själva kvarnbyggnaden stått på. Ungefär 10 meter öster om bäcken finns en grävd grop, som löper parallellt med bäcken. Den börjar strax ovanför den första kvarnen. Antagligen har denna grop avlett överskottigt vatten vid snösmältningen eller häftiga regn.

Gottfrid berättade vidare, att varje gård i Hårderups gamla by hade sin egen kvarn i denna bäck. Det var före skiftet när alla gårdarna i byn

Skvaltän i Sillaröd. — Kvarnrännan, "skaken" och den lilla träådan där mjölet samlades är delvis rekonstruerade. — Teckning av K.E. Dudrik 1981.

låg samlade på ett ställe.
Av denna ursprungliga by
finns idag endast en gård
kvar, nämligen Härderups-
gården.

Gottfrid har själv varit
med om att flytta bort den
sista kvarnstenen från
bäcken. Den finns nu som
trappa på Grimstofta
plantskola.

Henkommen från den intros-
santa vandringen till-
sammans med Gottfrid, så
plockade jag fram kartan

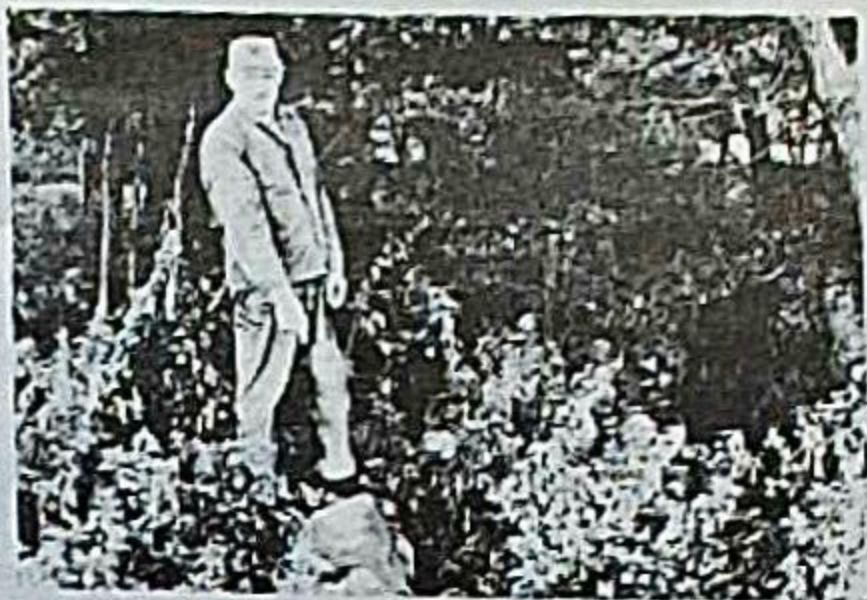
över laga skifte i Härderup 1832. Det visade sig, att kvarnarnas placering
på kartan stämde helt överens med vad Gottfrid visat mig på ort och ställe.
Där skall dock ha funnits en fente skvaltkvarn närmare vägen enligt kartan.

Ovanför den djupa dalgång,
som bäcken går igenom,
finns ett flera tunnland
stort markområde, som
enligt beskrivningen till
skifteskartan kallades
Dammen. Namnet lever ju
kvar än idag och har nu
gett namn åt Börje Nils-
sons gård. Gården blev
ditflyttad efter laga
skiftet. Namnet Dammen
kan mycket väl vara
flera hundra år gammalt.
Jag misstänker nämligen,
att Dammen varit en stor

vattenreservoar, som tömdes när man skulle mala i de fem kvarnarna nedströms
i bäcken.

Med hjälp av dels gamla kartor och dels egna iakttagelser i terrängen, så
har jag gjort en inventering av skvaltkvarnarna i våra byar.

HÄRDERUP Redan 1592 finns omtalat en mölla i Härderup. Dess konstruktion är
dock okänd. På den äldsta kartan över Härderup, gjord år 1700, finns utmärkt
erat en skvaltkvarn i ån strax väster om Härderupsgården, ungefär vid
bron. På skifteskartan 1832 finns 5 skvaltkvarnar, som omtalats ovan.
Möjligen har där även funnits en kvarn i Härderupshult i boksögen ovan.

Gottfrid pekar på en sten i fördämnings-
vallen, som för övrigt inte kan urskiljas
på bilden p.g.a. den höga växtligheten.

Skvaltkvarnen i Sillaröd

200 meter österut från landvägen.

SKUNPARP På en lantmäterikarta från 1828 finns en kvarn markerad i bäcken som delvis utgör gräns mellan Skunparp och Starrarp. Den var belägen rakt norr om Yngve Perssons gård.

STARRARP På skifteskartan från 1636 finns 5 skvaltkvarnar markerade i "Ölickebäck", som kommer från Bjälkhult och sen stöter till bäcken från mossen och går västerut.

I bäcken västerut finns ytterligare en skvaltkvarn markerad. Den fanns just innan bäcken passerar gränsen till Sniberup. Fördämningarna till denna kvarn, liksom till flera i "Ölickebäck" är fortfarande delvis synliga i terrängen.

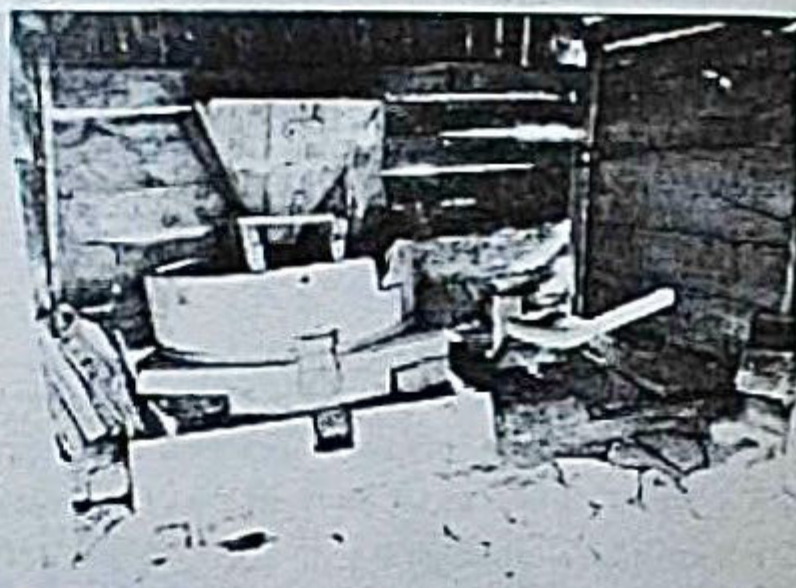
Gunnar Persson i Dala gjorde en intervju med Ola "Möllare" 1965 om Starrarps kvarn. Med

den intervjun fick Gunnar belägg för att där funnits en enkel skvaltkvarn som föregångare till den nuvarande vattenkvarnen.

STARRARPS ORA På en karta över Oran 1816 finns en skvaltkvarn markerad just innan bäcken passerar gränsen till Starrarp. Längre uppströms finns dock tydliga spår av ytterligare vattenkvarnar. Ola "Möllare" uppgav för Gunnar Persson, att varje gård hade sin skvaltkvarn i bäcken. Det skulle i så fall ha varit strax efter skiftet, ty före skiftena, som ägde rum runt 1630, så fanns endast en gård på Oran och ingen alla i de östra delarna av Starrarp.

PUUS Ett par hundra meter öster om Puusgården finns ett gammalt kvarnställe. En skvaltkvarn har säkerligen funnits här längre tillbaka. Det torp som sist brukades av Hilding Olsson har i sydöstra hörnet av markerna tydliga tecken på en fördämning. Här har troligen funnits en skvaltkvarn.

BJÄLKHULT Jag har inte funnit någon skvaltkvarn på någon karta över Bjälkhult. Visserligen ligger Bjälkhult som högsta punkt för ett stort område och därför är bäckarna små, men antagligen tillräckliga för att driva en skvaltkvarn. Det är troligt att även bönderna i Bjälkhult haft sitt kvarnställe, r?

Invändigt i skvaltkvarnen i Sillaröd.

FÖRTECKNING

över

näringsidkare i bygden

För att stödja ortens näringsidkare, så inför Härderupsposten från och med detta nummer en förteckning över alla som har varor eller tjänster att erbjuda allmänheten. Medverkan i förteckningen är frivillig och gratis. Erbjudandet att medverka gäller alla som är bosatta i byarna Bjälkhult, Härderup, Skumparp och Starrarp. Näringsidkarens verksamhet ska dessutom vara helt eller delvis förlagd till dessa byar. Förteckningen är gjord i bokstavsordning.

Bertil Karlsson, Starrarp. Snickare. 0415-42079

BP bensinstation. Ragnar Persson, Starrarp. 0415-42006

Inge Andersson, Starrarp. Utför maskinservice och byggnadsarbete 0415-42025

Lars-Åke Jennhags byggnadsfirma, Starrarp. 0415-42110

Lennart Borg, Starrarp. Köper och förmedlar livkalvar. 0415-42125

Månssons maskinstation, Härderup. Utför diverse jordbrukskörelor.

0416-30029 säkrast morgon eller kväll

Sjölines maskinstation, Härderup. Utför jordbrukskörelor och grävning.

0416-32091

Sunes bil. Sune Sörensson, Starrarps ora. 0415-42022

Video import. Lasse Lagnebo Starrarp. Service och försäljning av allt inom radio och TV-branchen. 0415-42014 säkrast efter 19.00

Folke Karlsson, Starrarp låter meddela, att han slutat som savy-~~...~~. Han vill genom Härderupsposten varmt tacka alla sina kunder för de gångna 45 åren.

NEDSIÅENDE SVAR FRÅN VÄGFÖRVALTNINGEN

Starrarps byalag beslöt på en stämma i september 1981, att sända en skrivelse till vägförvaltningen. Där påpekades ånyo våra vägars dåliga beskaffenhet och behovet av förbättringar. I första hand krävdes bättre underhåll av grusvägarna och i andra hand och på sikt permanent beläggning. Här återges svaret till byalaget från vägförvaltningen i Malmö.

Underhåll av grusvägar

Vi har i skrivelse till vägförvaltningen påtalat grusvägarnas underhåll och kräver i första hand att underhållet förbättras och i andra hand och på sikt en permanent beläggning. Med anledning härav får vägförvaltningen anföra följande.

Grusvägarna i länet underhålls i den omfattning som tilldelade anslag medger. Detta anslag har dock reellt minskats under en följd av år och en ytterligare minskning av grusvägsanslaget är planerad i nuvarande 5-årsplan drift. Med denna anslagsutveckling är det uppenbart att grusvägarna ej kan vara i det skick som trafikanterna önskar. Under otjänliga väderleksförhållanden är grusvägarna särskilt dåliga. Vägförvaltningen strävar dock efter att hålla grusvägarna trafiksäkra även om reshastigheterna måste minskas.

De grusvägar i länet som har en trafik per årsmedeldygn av 125 fordon eller mer (o: 35 mil av länets totala o: 125 mil grusvägar) är planerade att försees med en hel beläggning. Med nuvarande medelstilldelning är detta ett arbete som tar o: 10 år att genomföra.

Vägförvaltningen beklagar att några utfästelser om ökade insatser på grusvägsunderhållet ej kan ges. Vägverkets behov av anslag är betydligt större än de anslag som riksdag och regering tilldelar väghållningen.

Lennart Nordkvist

Så långt vägförvaltningen i Malmö. Vad beträffar tabellen nedan, så ska man ha klart för sig, att trafikmängden varierar inom de olika angivna sträckorna. För att ta vägen Rönås - Skumparp som exempel så minskar givetvis trafiken ju närmare Skumparp man kommer. De exakta mät punkterna är inte angivna och därför ska man ta siffrorna som högst ungefärliga.

Man kan dock ge en fingervisning om dels trafikmängden i stort i området och dels skillnaderna på olika sträckor. Det är också tydligt att vi har vägar här som bör komma ifråga för permanent beläggning inom tio år enligt svarsbrevet ovan.

Väg	Antal fordon
Östraby - Oderup	290
Oderup - Tollstorp	110
Tollstorp - Långaröd	80
Östraby - Starrarp	150
Starrarp - Vallarum	70
Rönås - Skumparp	150
Fränninge - Fränninge smedja	180
Fränninge smedja - Starrarp	70
Starrarp - Bjälkhult	Uppgift saknas
Fränninge smedja - Härderupshult	Uppgift saknas

Härderupsposten har varit i kontakt med vägmästaren i Sjöbo, Inge Persson. Han säger sig vara väl införstådd med våra vägproblem, men anser samtidigt att grusvägarna här uppe är av något bättre beskaffenhet än på flera andra håll t.ex. i Fränninge östra. Dessutom underhålles grusvägarna inom hela hans förvaltningsområde egentligen något bättre än vad de speciella grusvägsanslagen nedger. I synnerhet gäller detta snöröjningen. Rent principiellt anser Inge Persson, att Vägverket borde satsa mer på att underhålla och förbättra det befintliga vägnätet, än att bygga nya och stora trafikleder som slukar miljardbelopp.

Vad beträffar den dåliga bron i Starrarp på vägen mot Bjälkhult, så är det tänkt, att den ska flyttas och vägen rätas, men det kan dröja, eftersom vägförvaltningen har så dåligt med pengar. Möjligen kan trafiksäkerhets-skäl anföras och i så fall kan speciella pengar komma att anlås.

Tidigare har vägen Fränninge - Härderup - Starrarp nämnts stå på tur att permanentbeläggas, men Inge Persson menar, att vägen Oderup - Bjälkhult - Långaröd bör komma i första hand, men det är ännu så länge bara ett önskemål.

Det kan kanske vara av intresse för läsarna, att veta numren på våra vägar exempelvis när ni ringer till vägförvaltningen och är förgrymde över dåligt vägunderhåll eller utebliven snöröjning.

Östraby - Oderup - Tollstorp - Bjälkhult - Brägnabult - Långaröd nr:	1060
Östraby - Sniberup - Starrarp - Oran - Härderupshult - Vallarum	1056
Rönås - Skumparp	1050
Fränninge - Härderup - Skumparp - Starrarp - Bjälkhult	1044
Fränninge - Härderupshult	1051

En annan tjänsteman från vägförvaltningen har sagt, att om anslagen till grusvägarna fortsätter att minska, så kan man komma till en punkt där man får överväga att låta byborna själva ta hand om sina vägar. Vägförvaltningen med statsbidrag skulle ta över skötseln. Under förutsättning att bidragen täcker underhållskostnaderna, så ligger samhällets vinat framförallt i minskade administrationskostnader. Det finns all anledning att vi redan funderar över vilka konsekvenser ett så drastiskt förslag kommer att få, även om det inte är aktuellt ännu.

Bertil

Några minnesord till skalden Nils Eklundh

Bjälkhultapromenaden i januari i år avslutades som vanligt med en kopp kaffe hos gästfria Ingeborg och Lennart i Starrarps skola. Vi hade dessutom glädjen att kunna hälsa författaren och hembygdsforskaren Gunnar Perseon i Dala välkommen. Gunnar är mycket förtrogen med Nils Eklundhs liv och diktning, då de båda var mycket goda vänner. Jag har gjort ett sammandrag av de minnesord Gunnar framförde vid denna sammankomst.

- När jag blev ombedd att säga några minnesord om Nils Eklundh föll min blick på hans lyriska verk "PRINS VÅR OCH PRINSESSAN MAJ". Jag kan idag avslöja att detta hans lyriska verk i bokform var frukt av eget ungdomligt svärneri. Jag minns när han på ett studiecirkelmöte i Ö. Sallerup överlämnade boken till en jämnårig lärarinna. Blossande röd i ansiktet stannade han fram:

- Den e skreven te Dej.

Nils var tänkaren, han var filosofen i vars hjärna spanska stora ting. Han tänkte på världsaltet. Han såg hur världen kom att gestalta sig, men inte till det bättre. Han sa en gång, att "när herrarna slåss, då blir armodet stort bland folket".

När han gick där uppe på sin gård bland Bjälkhulten, så kunde dessa träd och stenar få liv. Det ontalas att när han gick bakom plog och harv, så talade han för sig själv och när han kom till vändryggen satte han sig ner på en sten och upptecknade vad han fått fram. På så sätt tillkom många av hans dikter på svenska och på bygdemål.

De lärde i Lund fick tidigt upp ögonen för hans bygdemålsdikter. De jämställde honom med Olof Rasmussen, Daniel Rydsjö och Nils Ludvig. Eklundhs uttal var genuint för bygdemålet som talades i södra Prosta och norra Pära. I sina litteraturföreläsningar förde han sin publik in på filosofiska ämnen på ett lättfattligt sätt. Han var inte främmande för antikens filosofer. Jag minns hans föreläsning i Östraby kulturella förening, där han talade om Dantes Vita Nova.

Det fanns det folk, som gärna ville göra narr av honom, men det skulle de inte göra så han hörde det, för då kunde de få svar på tal så det sved.

Det skall nämnas något om Nils Eklundhs karaktärsdrag. Han kunde vara lugn och filbunke, allvarlig som om han var på begravning till vardags. Han

och också många orter föll jorden och tog till orda vid graven, där han hade den begravningen. Hans verk på prosa eller på vers.

många födelsedagsgillan. Det kunde bli

allvarsord med en kritisk blick på jubilarens liv och leverne, men humorn lekte i hans sinne när han såg jubilaren stängt i ögonen.

Jag minns en teaterresa till Malmö. Det var en föreställning med Povel Hesel. Nils blev ombedd att komma upp på scenen för att hjälpa till med något trevligt. En annan ortobo missuppfattade situationen och så var ryktet ute, att Nils Eklundh hade blivit skådespelare, vilket han själv skrattade hjärtligt åt.

Ja, skådespelare kunde han gott blivit, för när han spelade amatörteater var han inte ett jagg nervös. När han hade läst teaterstycket en gång, så kunde han det. Han hade ett väldigt komihåg.

I sina pågående år hade han önskat att bli skollärare, men hans far hade sagt att "här e ladhonga nock å".

När Nils var på arbete hos mig talade vi ofta om att följa med på en sällskapsresa ner igenom Europa, men det blev aldrig verklighet, för plötsligt blev han sjuk.

Nils fick leva ytterligare en sommar efter en svår canceroperation. Ofta besökte vi honom. Sista gången var han mycket trött och tård, men fattad inför vad som skulle komma. Han tackade oss för vad vi gjort för honom. Jag ställde mig framför sängens fotända och sa:

- Gode vän. Du skall inte tacka oss för att vi besökt dig. Nej, det är vi i din generation, som skall tacka dig för vad du gjort för oss. Vi skall tacka dig och minnas dig.

Den 13 april 1965 dog Nils Eklundh. En sällsynt naturbegåvning hade slutat sina dagar.

Glöm inte
Bjälkhultspromenaden
 den 16 januari 1983
 Samling i Starrarp kl 1330
 6 km promenad
 kaffe i skolan efteråt
 Till minne av Nils Eklundh i Bjälkhult

Juli

Nu är Du borta Du sommarens skatt
Din dag var het och varm
Svalka Du gav först i Nordisk natt
brunbränd sveda då lena på rygg och i barn

Tusenden blommors solar mot oss log
och rosens doft var rent underbar
En praktfull syn oss helt betog
i dagars räckta med himmel blånande klar

Svalans unge fick luft under vingen
det var fröjd bland naturens under
Alla vi njöt av de underbara tingen
ingen ånka oss störde med dunder

I Din månad knöts många vänskapens band
somliga tunna som spindelens väv
andra i fasta handslag mellan folks olika land
innan båtar och plan vände hemåt sin stav

Sommarens månad var skön och het
men när vi börjar summera därhemma
vad det kostar vi så litet vet
kanske matpriset höjs med en femma.

Knut Thulin